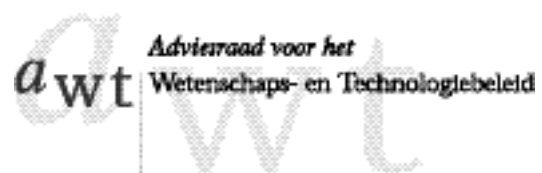

Jaarverslag 2003

Mei 2004

Woord vooraf

Dit is het jaarverslag van de Adviesraad voor het Wetenschaps- en Technologiebeleid (AWT). Hiermee legt de AWT verantwoording af over zijn werkzaamheden in 2003.

De AWT is een onafhankelijk adviesorgaan dat is opgericht in 1991. de Raad adviseert de regering en het parlement gevraagd en ongevraagd. Zijn adviezen zijn strategisch van aard en gaan over de hoofdlijnen van het wetenschaps- en technologiebeleid. de Raad telt maximaal twaalf leden die onder meer afkomstig zijn uit kennisinstellingen en bedrijfsleven. Hij staat onder voorzitterschap van Joop Sistermans. De AWT doet zijn werk vanuit de overtuiging dat het belang van wetenschap, technologie en innovatie voor economie en samenleving groot is en in de toekomst nog verder zal toenemen.

Aanvullende informatie over de AWT, zijn producten en werkzaamheden vindt u op de website www.awt.nl.

Inhoudsopgave

1. **Ambities van een nieuwe voorzitter**
2. **Adviezen in 2003**
3. **Werkwijze en effect in 2003**
4. **Vooruitblik op 2004**

Bijlagen

- Bijlage 1. Publicaties in 2003
- Bijlage 2. Gesprekspartners bij adviesprojecten in 2003
- Bijlage 3. Conferenties in 2003
- Bijlage 4. Presentaties in 2003
- Bijlage 5. Verwijzingen in 2003
- Bijlage 6. Media-aandacht in 2003

Ambities van een nieuwe voorzitter

In 2003 heeft de AWT een nieuwe voorzitter gekregen in de persoon van Joop Sistermans. De eerste maanden na zijn aantreden heeft hij veel gesprekken gevoerd met spelers uit 'het veld' en 'de politiek'. Om een eigen visie te ontwikkelen op het raadswerk sprak de nieuwe voorzitter met de ministers van OCW en EZ, met SG's en DG's van diverse departementen, met één van de kabinetsinformateurs, met alle kamerfracties, met NWO, VNO-NCW, KNAW, WRR, SER, universiteiten, TNO en vele anderen.

Deze gesprekken hebben hem gesterkt in zijn ambitie adviezen uit te willen brengen waarmee wat gebeurt. Bijvoorbeeld omdat ze gesignaleerde knelpunten aanpakken of ruimte voor alternatieve oplossingen creëren. 'We moeten proberen onze adviezen te laten gaan over zaken die van groot maatschappelijk belang zijn. Daarbij zullen we ook meer moeten letten op uitvoerbaarheid. En ten slotte zullen we in alle fasen veel meer moeten communiceren, al vanaf het formuleren van de vraagstelling, maar natuurlijk ook bij het opstellen en uitbrengen van de adviezen.'

Dit jaarverslag laat zien hoe de Raad in 2003 heeft gewerkt aan de realisatie van deze ambitie. In hoofdstuk twee passeert de inhoud van de adviezen de revue. Hoofdstuk drie behandelt de werkwijze en het effect van de Raad in 2003. Tot slot blikken we in hoofdstuk vier kort vooruit op het jaar 2004.

Adviezen in 2003

2.1 Kennis en economie

Het jaar 2003 zal de geschiedenis ingaan als het jaar waarin innovatie hoog op de agenda van de Nederlandse politiek kwam te staan. De AWT is één van de partijen die hier meerdere malen op heeft aangedrongen. In 2003 bracht hij de noodzaak tot innovatie maar liefst twee keer onder de aandacht van de kabinetsinformateurs. Uitbouw van de kenniseconomie verdiende volgens de AWT prioriteit van het nieuwe kabinet. Daarom pleitte hij voor een gecoördineerde kabinetsinspanning en een departementsoverstijgend actieplan. de Raad riep heel Nederland op zijn hersens te gebruiken!

Brief aan de informateurs: Nederland gebruik je hersens!

Samen met andere EU-landen heeft Nederland in 2000 de ambitie uitgesproken om vóór 2010 uit te groeien tot de meest dynamische en concurrerende kenniseconomie ter wereld. De termijn tot 2010 is kort en de implicaties van de zogeheten Lissabonverklaring zijn zo verstrekkend dat kabinetsbrede actie vereist is. De AWT beveelt aan dat:

- Politieke leiders wetenschap en innovatie hoog op de politieke agenda zetten.
- Sociale partners concrete afspraken maken over stimulering van wetenschap en innovatie.
- De publieke sector zich gezamenlijk inspant voor wetenschap en innovatie en voor samenhang in beleid zorgt.
- Publieke kennisinstellingen verder moderniseren door onder andere excellentie ruimte te bieden.
- Er serieus en langdurig wordt geïnvesteerd in wetenschap en innovatie.

Bij de presentatie van het regeerakkoord Balkende II bleek dat de pleidooien van AWT en anderen voor versterking van de kenniseconomie in goede aarde zijn gevallen. Ondanks de slechte financieel-economische situatie had het nieuwe kabinet extra geld vrijgemaakt voor investeringen in kennis en economie. Ook werd in het regeerakkoord de installatie van het innovatieplatform

met premier Balkenende aan het roer aangekondigd. Dit platform is in september 2003 aan het werk getogen en langzaam aan worden de contouren van de actieplannen zichtbaar.

Twee leden van de AWT, Margot Weijnen en Joop Sistermans, zijn lid van het platform. De overlap in aandachtsgebieden en leden tussen AWT en Innovatieplatform roept soms vragen op. Daarom volgen hierna de belangrijkste verschillen.

Verschillen tussen AWT en Innovatieplatform

Deze adviesraad en het platform verschillen onder andere van elkaar voor wat betreft hun doelstelling en insteek. Het innovatieplatform richt zich op het stimuleren van kennis en innovatie voor economische groei (welvaart). De AWT richt zich daarnaast op kennisontwikkeling voor de aanpak van maatschappelijke issues (welzijn).

Ook hebben zij een ander tijdsperspectief voor ogen. Deze adviesraad buigt zich over strategische vragen en oplossingen voor de (middel)lange termijn, terwijl het platform zich richt op concrete oplossingen voor actuele knelpunten.

Tot slot bekleden zij elk een eigen rol. Waar het innovatieplatform bedoeld is als een katalysator van nieuwe ontwikkelingen en smeder van groot maatschappelijk draagvlak, is de AWT een onafhankelijk, en daarmee strategisch adviseur adviesraad die minder actiegericht van aard.

Met vele anderen vindt de AWT dat Nederland een kennisland moet worden. Kennis en innovatie kunnen de vastgelopen economie weer vlottrekken. Het afgelopen jaar heeft de AWT in twee van zijn adviezen aangegeven hoe dit zou kunnen gebeuren. Het advies 'Backing winners' (juli 2003) gaat over innovatiebeleid in den breedte en bepleit de overstap van een generiek technologiebeleid naar een actief en meer specifiek innovatiebeleid.

AWT-advies 53: Backing Winners

Volgens de AWT zou de nadruk in het innovatiebeleid van EZ moeten verschuiven van de ontwikkeling van kennis en technologie naar het feitelijke gebruik daarvan. Daartoe moet de overheid een actief innovatiebeleid voeren dat gericht is op het benutten van kansen én op het maken van heldere keuzes. De AWT bepleit:

- Een brede voedingsbodem voor innovatie. Hoogwaardig onderwijs en onderzoek vormen de basis voor innovatie en bepalen onze aantrekkingskracht voor kennisintensieve bedrijven. Investerings voor de brede basis,

excellentie in zwaartepunten en vernieuwend onderzoek dienen in balans te zijn.

- Meer focus bij stimuleren bedrijvigheid. Nederland kan niet op alle gebieden leidend zijn. Meer dan voorheen dient de overheid te kiezen voor specifieke gebieden, opdat daar kansen ontstaan of ten volle benut worden.
- Binding van bedrijven aan innovatie 'hot spots'. Door een innovatieklimaat te creëren dat hen unieke voordelen biedt: zoals hoog opgeleide werknemers, stimulerende regelgeving, excellent kennisaanbod, voldoende financiering en pool van toeleveranciers.
- Integrale aanpak. Innovatieprocessen bestaan uit meer dan kennis of technologie alleen. Niet-technische aspecten in het traject ná kennisontwikkeling geven steeds vaker de doorslag bij innovatie. Het beleid moet zich daarom richten op het hele innovatietraject.
- Overheid als speler in het netwerk. Voor een goede werking van het innovatiesysteem is een nauwe samenwerking nodig tussen bedrijfsleven, wetenschap en overheid. Van een overheid wordt ondersteunend beleid verwacht en maatwerk.

Het advies 'Netwerken met kennis' (november 2003) spitst zich toe op één element uit het innovatiebeleid: de kennisabsorptie en kennisbenutting in bedrijven. De AWT stelt dat kennisabsorptie bovenal mensenwerk is en dat bedrijven zelf hun absorptievermogen moeten vergroten. Hierbij kan en moet de overheid wel ondersteuning leveren.

AWT-advies 56: Netwerken met kennis

Bedrijven kunnen hun vermogen om kennis te absorberen en te benutten, vergroten door:

- Verhoging van kennisniveau in eigen bedrijf. Dit kan onder andere door het in dienst nemen van meer hoger opgeleiden en investeringen in 'levenslang' leren (geldt vooral voor MKB).
- Versterking van de netwerkvorming. Zeker kleine bedrijven kunnen zinvol ondersteund worden door externe partijen, zoals lectoren aan hogescholen of commerciële intermediairs (kennismakelaars).
- Stimulering van de personele mobiliteit tussen bedrijven en kennisinstellingen. Bijvoorbeeld met stages, duale promotietrajecten, dubbelfuncties, enzovoorts.
- Vergroting toepasbaarheid kennis voor bedrijven met een beperkte R&D-staf. Hierbij kunnen hogescholen en commerciële intermediairs een belangrijke rol vervullen.

2.2 Kennis en samenleving: méér dan brood op de plank

De AWT waardeert het dat in 2003 de waarde van kennis en innovatie voor de economie hoog op de politieke agenda is komen te staan. Meer aandacht voor de ontwikkeling en het gebruik van kennis zullen de innovatiekracht van Nederland vergroten en leiden tot een goed draaiende economie. Maar daarmee zijn we er nog niet. Want net zoals de samenleving niet ophoudt bij de economie, omvat een kennissamenleving meer dan een kenniseconomie. De AWT is ervan overtuigd dat kennis een belangrijke bijdrage kan en moet leveren aan de kwaliteit van de samenleving. Meer en betere kennis is nodig om uiteenlopende maatschappelijke vragen en problemen (wachlijsten in de zorg, vergrijzing van de maatschappij, integratie van minderheden, dreiging van terrorisme) adequaat aan te pakken. De kwalitatief sterkere en robuustere samenleving die zo ontstaat, vormt op haar beurt een voorwaarde voor duurzame economische groei.

Het gaat, kortom, om méér dan brood op de plank. Deze overtuiging is terug te vinden in meerdere AWT-publicaties van het afgelopen jaar. Het advies 'Naar een nieuw maatschappelijk contract' (januari 2003) en de achtergrondstudie 'Perspectieven op de kennissamenleving' (december 2002) vormen de basis. Hierin onderscheidt de AWT vier perspectieven op de functie van kennis in de samenleving. Ook stelt hij vast dat er pas echt dynamiek tussen publieke kennisinstellingen en de Nederlandse samenleving (overheid, burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties) zal ontstaan wanneer al deze partijen zich open en constructief kritisch naar elkaar opstellen en wederzijds initiatieven ontplooien. Oftewel: Nederland moet op naar een nieuw maatschappelijk contract!

AWT-advies 50: Naar een nieuw maatschappelijk contract

- In de producerende samenleving is kennis noodzakelijk voor de kwaliteit van de economie. Kennis is de drijvende kracht achter innovaties en menselijk kapitaal wordt de voornaamste grondstof voor Nederland.
- In de samenhangende samenleving is kennis essentieel voor de kwaliteit van leven. Kennis moet bijdragen aan duurzaamheid en aan sociaal-culturele ontwikkeling door het oplossen van knelpunten in zorg, onderwijs en veiligheid.

- In de argumenterende samenleving is kennis nodig voor de kwaliteit van de besluitvorming. Maatschappelijke problemen zijn vaak complex, de feiten zelden eenduidig. Kennis moet worden ingezet voor een goed beleid.
- In de lerende samenleving is de kwaliteit van de kennisinfrastructuur cruciaal. Kennis kan slechts voldoende bijdragen aan welvaart en welzijn als zij daadwerkelijk door de samenleving kan stromen.

In 2003 is telkens weer gebleken dat geen van deze perspectieven kan bestaan zonder de andere. Zij zijn op elkaar aangewezen en moeten in samenhang worden bekeken. Of de AWT nu adviseerde over kennisbehoeftes in educatie, voeding of criminaliteit - steeds weer bleek het te gaan om méér dan brood op de plank.

Adviserende brief: Onderzoek in het onderwijs

Het onderzoek voor en over onderwijs moet zich meer richten op vraagstukken waar scholen in de praktijk mee te maken hebben, zoals de grote instroom van allochtone leerlingen met een taalachterstand of het gebruik van ICT in het onderwijs. Onderwijskundig onderzoek richt zich nu nog (te) vaak op wetenschappelijk interessante vraagstukken. Verder is het hard nodig betere bruggen te slaan tussen de verschillende schakels in de kennisketen – onderzoek, educatieve infrastructuur en de scholen. Onderzoekresultaten bereiken de onderwijspraktijk nauwelijks. De AWT geeft in het briefadvies enkele concrete voorstellen om deze kennisoverdracht te stimuleren. Tot slot pleit de Raad voor méér 'praktijkonderzoek': samen met scholen en leraren.

Adviserende brief: Onderzoek naar voeding, voeding aan onderzoek

Onderzoeken naar voedingsproductie en -consumptie moeten integraler worden aangepakt. De traditioneel natuurwetenschappelijke insteek bij onderzoek naar voeding, verdient een aanvulling in sociaal-wetenschappelijk onderzoek (naar juridische, economische en bestuurskundige aspecten). Het gedrag van de burger of voedingsconsument en de sturing van organisaties in de voedselproductieketen verdienen daarbij bijzondere aandacht.

AWT-advies 52: Kennis van criminaliteit

In Nederland is onvoldoende, gedegen kennis voorhanden over criminaliteit. We weten nauwelijks hoe de moderne criminaliteit functioneert en welke maatregelen ertegen helpen. De AWT beveelt aan de onderzoekscapaciteit

voor fundamenteel onderzoek beter te benutten om het criminaliteitsbeleid systematischer te kunnen onderbouwen, het onderwijs in misdaad- en veiligheidsstudies te stimuleren om het kennispeil in de praktijk te vergroten en de wisselwerking tussen wetenschappelijk onderzoek, beleid en praktijk te vergroten door gezamenlijk onderzoek en dubbelbenoemingen. de Raad breekt een lans voor de instelling van een 'nationale regisseur misdaadkennis'.

Adviserende brief: Engagement in de Geesteswetenschappen

De samenleving heeft behoefte aan een geesteswetenschappelijke interpretatie van de ontwikkelingen rond ICT en hun invloed op de maatschappij. ICT raakt de ethiek, identiteit, taal, kunst en kennis van Nederland. Geesteswetenschappers zijn bij uitstek geschikt deze invloeden te benoemen, analyseren, bekritisieren en begeleiden. Zij zouden eenzelfde rol kunnen vervullen bij vragen over invloed van globalisering, multiculturele samenleving en de eenwording van Europa.

2.3 Organisatie van kennis

Als we kennis willen inzetten voor economie en samenleving moeten de ontwikkeling en het gebruik van die kennis natuurlijk wel goed georganiseerd zijn. Zonder een goed functionerende kennisinfrastructuur kan nooit het maximale uit mensen en middelen worden gehaald. Hiervan doordrongen heeft de AWT in 2003 drie adviezen uitgebracht over de werking van de kennisinfrastructuur. In het advies 'Wijsheid achteraf' (juni 2003) analyseert hij de rol van universiteiten in de huidige kennisinfrastructuur. de Raad stelt dat universiteiten 'maatschappelijke ondernemingen' zijn. Zij zijn geen volledig autonome instellingen en ook geen extern gestuurde doelorganisaties, maar dienen het publieke belang zonder deel uit te maken van de overheid. Dit stelt specifieke eisen aan de relatie tussen universiteiten en de overheid.

AWT-advies 51: Wijsheid achteraf

Voor 'maatschappelijke ondernemingen' zoals universiteiten, is het afleggen van verantwoording een vereiste. Zij kunnen, door zich te verantwoorden, hun maatschappelijk draagvlak versterken en informatie opdoen over hun taakvervulling. In zijn advies concludeert de AWT dat de verantwoording van onderzoeksbeleid niet goed uit de verf komt. Tussen minister van OCW en universiteiten vindt nauwelijks bestuurlijk overleg plaats. de Raad adviseert de minister een 'beleidsrijke dialoog' te starten. Voor een succesvolle dialoog is het aan te bevelen dat:

- Beleidsmatige discussie gescheiden blijft van de financiële discussie (over bekostiging).
- Beide partijen kwalitatief hoogwaardige inzet tonen (bijvoorbeeld door deelnemers met voldoende bestuurlijk gewicht af te vaardigen en bijeenkomsten met regelmaat te laten plaatsvinden).
- De overheid haar wetenschapsbeleid aanscherpt, concretiseert en consistentter maakt.
- Universiteiten de overheid voldoende inzicht geven in hun activiteiten (met instellingsplannen, begrotingen, jaarverslagen en jaarrekeningen).

De bevordering van multidisciplinair onderzoek is een ander element in de organisatie van kennis waarover de AWT advies heeft uitgebracht. In zijn advies '1+1>2' (september 2003) stelt de Raad vast dat er in Nederland relatief veel multidisciplinaire onderzoeksprogramma's en instituten zijn. Hij voorziet echter ook dat het belang van multidisciplinair onderzoek in de toekomst alleen maar zal toenemen. Juist daarom zou de kennisinfrastructuur meer prikkels moeten bevatten die multidisciplinair onderzoek stimuleren.

AWT-advies 54: 1+1>2, de bevordering van multidisciplinair onderzoek

Multidisciplinair onderzoek komt volgens de Raad tot bloei, wanneer er:

- Voldoende gemotiveerde en gekwalificeerde onderzoekers zijn. Aanbevelingen lopen uiteen van herformulering begrip 'wetenschappelijke kwaliteit' tot verbreding van het loopbaanperspectief van wetenschappers.
- Meer persoonlijke interactie plaatsvindt tussen onderzoekers uit verschillende disciplines. Hiervoor kunnen universiteiten speciale ontmoetingsplaatsen inrichten. De overheid kan het ontstaan van 'Topinstituten voor maatschappelijke vraagstukken' stimuleren.
- Voor onderzoek duidelijke en uitdagende doel- en vraagstellingen worden opgesteld. Multidisciplinaire onderzoeksvragen kunnen onderzoekers prikkelen om over de grenzen van hun vakgebied heen te kijken en nieuwe paden te bewandelen.

Niet alleen in Nederland is de aandacht voor kennis en innovatie sterk gegroeid. Wereldwijd is het besef van de waarde van kennis en innovatie voor samenleving en economie groter geworden. Dit leidt internationaal gezien tot een 'battle for brains'. Westerse landen proberen op allerlei manieren schaars wetenschappelijk talent aan zich te binden. Zo ook Nederland. In zijn advies 'Wat van ver komt...' (oktober 2003) geeft de AWT

aan dat Nederland de strijd om toptalent lijkt te gaan verliezen bij ongewijzigd beleid. de Raad stelt voor dat OCW stopt met zijn bilateraal onderzoeksbeleid met landen als China, Rusland en Hongarije. De middelen die vrijkomen, kunnen worden ingezet om Nederland aantrekkelijker te maken voor buitenlandse toponderzoekers.

AWT-advies 55: Wat van ver komt...

Nederland kan de bilaterale onderzoekssamenwerking met landen als China, Rusland en Hongarije beter stopzetten. De huidige opzet van het bilaterale onderzoeksbeleid is in de ogen van de Raad niet effectief, overbodig en heeft weinig toegevoegde waarde. Om mee te blijven doen in de internationale *battle for brains* doet Nederland er goed aan enkele onorthodoxe maatregelen te nemen:

- Creëer een fonds om toponderzoekers naar Nederland te lokken.
- Verkort de procedures voor verblijfs- en werkvergunningen.
- Verlaag de leges voor verblijfs- en werkvergunningen.

3

Werkwijze en effect in 2003

3.1 Meer openheid en transparantie

De komst van een nieuwe voorzitter brengt altijd veranderingen met zich mee. Dat is zeker zo wanneer die voorzitter bij zijn aantreden zegt adviezen te willen uitbrengen 'waarmee wat gebeurt'. De vertaling van deze ambitie in activiteiten en werkwijze heeft eerder nieuwe accenten opgeleverd dan een compleet gewijzigde aanpak. Immers, na de externe evaluatie van de AWT in 2001 had de AWT al gekozen voor een meer open en transparante aanpak.

Accenten in werkwijze

Betere en intensievere contacten met opdrachtgevers

- Adviesgesprekken met bewindspersonen
- Voortgangsbesprekingen met DG's van OCW en EZ over lopende zaken zoals adviezen en het werkprogramma
- Individuele gesprekken tussen AWT-medewerkers en ambtenaren over lopende adviesonderwerpen
- Gesprekken met kamerleden en kamerfracties

Nadrukkelijker betrokkenheid van externen bij voorbereiding van adviezen

- Uitgebreide interviewrondes per adviestraject
- Workshops en strategische conferenties organiseren
- Externe partijen inschakelen voor achtergrondstudies en werkdocumenten
- Conceptadviezen bespreken met belanghebbende partijen

Expliciete communicatiestrategie

- Integreren communicatieactiviteiten in AWT-werkproces
- Actieve mediabenedering
- Ontwikkeling nieuwe AWT-huisstijl (introductie juni 2004)
- Aangepaste opzet AWT-nieuwsbrief

Betere en intensievere contacten met onze opdrachtgevers - regering en parlement - zorgen ervoor dat onze adviezen hen niet overvallen. Dit bevordert het debat over de inhoud van onze adviezen. Nadrukkelijke(re) betrokkenheid van externen bij de voorbereiding van deze adviezen maakt het mogelijk dat zij hun inbreng leveren en voldoende tijd hebben om hun standpunt te bepalen. Hiermee leidt betrokkenheid soms tot een groter draagvlak. Een expliciete communicatiestrategie voor de AWT als geheel en de adviesprojecten in het bijzonder is erop gericht de rol van de AWT en de inhoud van zijn adviezen duidelijk over het voetlicht te brengen.

Bij het opstellen van adviezen betrekken we actief allerlei belanghebbenden. Dit gebeurt niet alleen aan het begin van elk adviestraject (de uitwerking van de vraagstelling), maar ook aan het eind daarvan (het conceptadvies). Als onafhankelijke adviesraad neemt de AWT deze inbreng serieus in zijn overwegingen mee. We willen en kunnen ons er echter niet door laten leiden. In het uiteindelijke advies geeft de AWT zijn eigen mening. Door open en transparant te zijn, zorgen we ervoor dat de feiten kloppen en dat we een goed beeld hebben van alle visies die leven op een onderwerp. Onze ervaring is dat dit uiteindelijk completere en consistentere analyses oplevert, en scherpere en duidelijkere adviezen.

De verbeterde werkwijze heeft consequenties gehad voor de inzet van raad en secretariaat. Het aantal gesprekken van raadsleden en -medewerkers met externen is toegenomen (tijdens de voorbereiding van adviezen wordt gemiddeld met dertig personen of organisaties gesproken). Ook heeft de AWT er tijdens de voorbereiding van één adviesproject expliciet voor gekozen te experimenteren met strategische werkconferenties. Verder hebben raadsleden en -medewerkers op diverse plaatsen presentaties gegeven over de uitgebrachte adviezen en het werk van de AWT. Ook bezochten zij vele bijeenkomsten, werkconferenties en symposia over - aan adviezen gerelateerde - onderwerpen. Soms om zich te oriënteren op nieuwe onderwerpen. Vaak ook om als expert een bijdrage te leveren aan de discussie. In de bijlagen bij dit jaarverslag zijn overzichten opgenomen van het merendeel van deze activiteiten.

3.2 Ontvangst adviezen

Een meer open en transparante werkwijze is natuurlijk mooi, maar hoe zijn de adviezen van de AWT het afgelopen jaar ontvangen? Wat gebeurt er met ze als ze eenmaal verschenen zijn? Heeft deze werkwijze gezorgd voor een betere doorwerking van adviezen; voor een groter effect?

In 2003 hebben we in ieder geval gemerkt dat onze opdrachtgevers en andere belanghebbenden de AWT-aanpak waarderen. Dat bleek onder andere uit de gesprekken die we met hen voerden, de hoge opkomst bij bijeenkomsten en conferenties die we organiseerden en het gemak waarmee informatie is uitgewisseld en afspraken werden ingepland.

Terugkijkend blijkt ook dat de adviezen van de AWT in 2003 het nodige stof hebben doen opwaaien. In de media, het veld en de politiek hebben onze adviezen bijval en kritiek gekregen. Met beide zijn we blij, omdat het immers onze ambitie was en is 'adviezen uit te brengen die ertoe doen'.

Dat onze adviezen effect hebben, onderbouwen we graag met feiten en cijfers. Maar dit is geen eenvoudige opgave. AWT-adviezen hebben vaak indirecte effecten die vaak nog eens conceptueel van aard zijn. Dan gaan bijvoorbeeld beleidsmakers of belangrijke spelers uit het veld na verloop van tijd anders denken over bepaalde problemen. Dit soort effecten meetbaar maken, is niet gemakkelijk. Vooral niet wanneer een advies pas jaren na uitgifte zijn doorwerking heeft. Toch willen we in dit jaarverslag graag een indruk geven van het effect dat onze adviezen sorteren. Daarom presenteren we hieronder een overzicht van de kabinetsreacties op AWT-adviezen. Verder geven we van enkele beleidsnota's aan of en naar welke AWT-adviezen verwezen is. Dit doen we ook bij de plenaire debatten van de Tweede Kamer en enkele nota's uit het beleidsveld. We eindigen deze paragraaf met een overzicht van de media-aandacht voor onze adviezen.

Kabinetsreacties op AWT-adviezen in 2003

De ministeries van OCW en EZ hebben in 2003 schriftelijk gereageerd op één advies (Backing Winners) en één adviserende brief (Onderzoek in het onderwijs) die de AWT in 2003 heeft uitgebracht.

Naar aanleiding van '**Backing Winners**' geeft het Kabinet aan " [...] de visie van de AWT te delen dat Nederland toe moet naar een kennisintensieve, innovatiegedreven economie. Nederland heeft een goede uitgangspositie, maar bijna alle indicatoren over de kenniseconomie laten een negatieve ontwikkeling zien ten opzichte van andere landen. Het Kabinet is het dan ook eens met de AWT dat het nodig is om een actief innovatiebeleid te voeren gericht op het benutten van kansen én daarbij heldere keuzes te maken ten aanzien van Europa. Er zijn echter ook enkele verschillen in opvatting, met name daar waar het gaat om de balans tussen generiek en specifiek beleid en de door de **AWT** bepleitte accentverschuiving in het innovatiebeleid van kennisontwikkeling naar -toepassing."

Naar aanleiding van '**Onderzoek in het onderwijs**' zegt het Kabinet "[...] dat de verbetering van de benutting van onderzoeksresultaten en van kennis uit andere bronnen door de onderwijspraktijk gewenst is en beide partijen ten goede komt. Vergroting van de innovatiecapaciteit van scholen is gediend met een betere toegang tot kennis en ook het onderwijsonderzoek en andere kennisproducenten zijn gebaat bij een sterkere praktijkoriëntatie. [...] De adviezen van de Onderwijsraad en de **AWT**, alsmede de reacties laten zien dat er in hoofdlijnen overeenstemming is over de analyse van de problematiek van onderbenutting van onderwijsonderzoek. [...] Meer samenwerking tussen betrokken partijen en belanghebbenden bij het onderwijsonderzoek staat voorop en kan onder meer vorm gegeven worden in kennisgemeenschappen. [...] Het versterken van de rol van onderwijsinstellingen en instanties uit het onderwijsveld bij het genereren van kennis past geheel in het beleid van versterking van autonomie en zelfsturend vermogen van onderwijsinstellingen en onderwijssectoren. De kwaliteit van zelfsturing is zeker gebaat met gebruikmaking van de beschikbare kennis, waarvan er in en rond het Nederlandse onderwijs voldoende wordt geproduceerd".

Overigens heeft de AWT in 2003 ook twee reacties ontvangen op publicaties die in 2002 zijn uitgebracht. De minister van EZ heeft in februari 2003 op het advies 'KP6 laten werken' (juli 2002) gereageerd. De reactie van de minister van OCW op de adviserende brief 'Over de brug' (december 2002) hebben we in maart 2003 ontvangen.

In februari en maart 2004 ten slotte zijn de reacties binnengekomen op de adviezen 'Wijsheid achteraf' (juni 2003) en 'Wat van ver komt...' (oktober 2003). De AWT is nog in afwachting van de kabinetsreacties op zijn overige adviezen uit 2003.

De volledige tekst van de kabinetsreacties is te vinden op www.awt.nl

Verwijzingen naar AWT in beleidsnota's

Iets waaruit direct het effect van AWT-adviezen blijkt, zijn verwijzingen naar adviezen in relevante beleidsnota's. In 2003 (en begin 2004) hebben de ministeries van OCW en EZ drie nota's uitgebracht over wetenschaps- en innovatiebeleid. In deze nota's is regelmatig naar de AWT-adviezen uit 2003 en eerdere jaren verwezen. Ook zijn enkele gedachtelijnen overgenomen en aanbevelingen opgevolgd. We illustreren dit hierna door te benoemen naar welke adviezen is verwezen. In de bijlagen zijn alle verwijzingen als citaten opgenomen.

- **Innovatiebrief 2003, ministerie van EZ, oktober 2003** bevat verwijzingen naar de AWT-adviezen: 'Gewoon doen!?' (juli 2002) en 'Backing Winners' (juli 2003).
- **Wetenschapsbudget 2004, ministerie van OCW, november 2003** bevat verwijzingen naar de AWT-adviezen: 'Naar een nieuw maatschappelijk contract' (januari 2003) en 'Wat van ver komt...' (oktober 2003). Het bevat daarnaast een vooruitwijzing naar een advies over 'matching' dat in 2004 zal worden uitgebracht.
- **HOOP 2004, ministerie van OCW, januari 2004** bevat verwijzingen naar AWT-adviezen: 'Hógeschool van kennis' (juli 2001), 'Wijsheid achteraf' (juni 2003) en 'Netwerken met kennis' (november 2003).

Verwijzingen naar AWT-standpunten in parlementaire debatten

Dat AWT-adviezen ook effect kunnen hebben op de debatten in de Kamer, is ook in 2003 gebleken. Tijdens de behandeling van de EZ-begroting (oktober 2003) en de OCW-begroting (november 2003) is meerdere malen naar de AWT en zijn standpunten verwezen. Verder zijn er in juli 2003 Kamervragen gesteld over het AWT-advies 'Kennis van criminaliteit'.

Daarnaast is in april 2004 tijdens de bespreking van het innovatiebeleid van EZ regelmatig gerefereerd aan het begrip 'Backing Winners'. Kamerleden gebruiken dit begrip om te pleiten voor ondersteuning en verdere ontwikkeling van sterke netwerken van bedrijven en kennisinstellingen. Zowel de term als de redenering lijken ontleend te zijn aan het AWT-advies 'Backing Winners' uit juli 2003.

Verwijzingen naar adviezen door het 'veld'

Niet alleen de ministeries van OCW en EZ hebben in 2003 nota's uitgebracht over wetenschaps- en innovatiebeleid, ook organisaties uit het beleidsveld hebben met nota's en adviezen hun bijdrage aan beleidsvorming en discussie geleverd. We illustreren dit met een opsomming van AWT-adviezen waaraan is gerefereerd. In de bijlagen zijn wederom alle verwijzingen als citaten opgenomen.

- **Kennis en Economie, CBS, december 2003** bevat verwijzingen naar de AWT-adviezen: 'Hógeschool van kennis' (juli 2001), 'Gewoon doen!?' (juli 2002), 'Naar een nieuw maatschappelijk contract' (januari 2003), 'Wijsheid achteraf' (juni 2003), 'Backing Winners' (juli 2003) en '1+1>2' (september 2003).
- **Kennis maken, kennis delen, SER, april 2003** bevat verwijzingen naar de AWT-adviezen: 'Gewoon doen!?' (juli 2002) en 'Handelen met kennis' (juni 2001).
- **Interactie voor innovatie, SER, december 2003** bevat verwijzingen naar de AWT-adviezen: 'Hógeschool van kennis' (juli 2001), 'Naar een nieuw maatschappelijk contract' (januari 2003), 'Backing Winners' (juli 2003) en 'Netwerken met kennis' (november 2003).
- **Wetenschaps- en Technologie-indicatoren, NOWT, ministerie van OCW, december 2003** bevat verwijzingen naar de AWT-adviezen: 'Gewoon doen!?' (juli 2002) en 'Backing Winners' (juli 2003).

Het gaat hier uiteraard slechts om een selectie van mogelijke nota's en adviezen. We hebben voor deze rapporten gekozen, omdat zij over de volle breedte van het beleidsveld gaan.

Naast deze verwijzingen naar adviezen zien we ook dat organisaties, zoals de HBO-raad (Innovatieagenda hogescholen, januari 2004) en de provincie Zuid-Holland (Innovatiebrief kenniseconomie Zuid-Holland, januari 2004), met specifieke onderdelen uit onze adviezen aan de slag gaan.

Media-aandacht in 2003

In 2003 hebben we bijgehouden of en hoe de media aandacht aan onze adviezen besteden. Dit deden we door zelf na uitgifte van AWT-publicaties de landelijke dagbladen en relevante vakliteratuur te scannen (enkele weken) en verder door een externe persdienst kwartaalrapportages uit te laten brengen over media-aandacht. Dit levert een redelijk compleet beeld op. Een beeld dat we hierna enkel in cijfers presenteren, maar dat in de bijlagen wordt gecombineerd met een overzicht in woord (naam media, verschijningsdatum artikel en titel artikel).

Adviezen uit 2003	65
Adviserende brieven uit 2003	33
Publicaties < 2003	11
AWT-algemeen in 2003	22
Totaal in 2003	131

Deze 'feiten en cijfers' weerspiegelen de twee rollen die de AWT vervult: de rol van strategisch beleidsadviseur voor regering en parlement en die van debat-aanjager in het veld. We zijn ervan overtuigd dat onze adviezen meer effect hebben dan uit deze voorbeelden blijkt. Maar sommige effecten, zoals mondelinge reacties en veranderingen in denkwijzen, blijven nu eenmaal moeilijk te meten.

3.3 Samenstelling Raad en secretariaat

Het afgelopen jaar heeft zich een groot aantal wisselingen voorgedaan in de Raad. Per 1 januari 2003 zijn twee nieuwe leden toegetreden tot de AWT voor een termijn van vier jaar: Joop Sistermans (voorzitter) en Leo Halvers. Diezelfde dag ontving Harry Voorma zijn herbenoeming voor een termijn van één jaar. Op 30 juni 2003 heeft Kees Vrieze afscheid genomen als raadslid. Op 1 juli 2003 zijn Yvonne van Rooy en Margot Weijnen herbenoemd voor een termijn van vier jaar. Tenslotte heeft de Raad per 31 december 2003 afscheid genomen van Kees Bulthuis, Jenny Gierveld, Henk Molenaar en Harry Voorma.

In 2003 was de Raad als volgt samengesteld

J.F. Sijm (voorzitter)
mw. prof. dr. J.M. Bensing
mw. dr. E.M.M. de Brabander-Van den Berg
dr. K. Bulhuis
mw. prof. dr. J. Gierveld
drs. L.J. Halvers
A.H. Lundqvist
prof. ir. H. Molenaar
mw. mr. Y.C.M.T. van Rooy
prof. dr. H.O. Voorma
prof. dr. K. Vrieze (tot 01-07-2003)
mw. prof. dr. ir. M.P.C. Weijnen
mw. dr. V.C.M. Timmerhuis (secretaris)

In 2003 bleef de samenstelling van het secretariaat nagenoeg onveranderd. Halverwege het jaar heeft Ton Langendorff afscheid genomen. Om het accent op communicatie kracht bij te zetten, is halverwege 2003 Dagmar van Beurden aangetrokken als communicatieadviseur aangetrokken op tijdelijke basis.

Het secretariaat kende in 2003 de volgende samenstelling

■ Wetenschappelijke staf

mw. dr. V.C.M. Timmerhuis (directeur)
dr. P. Baggen
mw. drs. B.J. van den Bergh
mw. drs. D.M van Beurden (per 01-07-03)
drs. ing. T. Langendorff (tot 01-07-03)
dr. J.G.M. van Miltenburg MBM
mw. dr. A.M.C. Sluyter
mw. dr. G.M. Wichard

■ Ondersteuning

mw. M.H.P. Dankart
mw. S. van Haaften
mw. E.C. Meyer
mw. S. Peek
A.A. Roos
mw. E. de Swart
mw. T. William

■ Informatiebank

mw. M.J. Scheurkogel

4

Vooruitblik op 2004

In 2004 zal de AWT de ingeslagen weg voortzetten. Net als in 2003 zal hij ook nu weer adviezen uitbrengen die de kenniseconomie en de kennisamenleving vooruithelpen. Hiertoe heeft hij in samenspraak met de ministeries OCW en EZ besloten in 2004 over deze vier onderwerpen advies uit te brengen:

- Belang van universitair onderzoek voor onze welvaart
- Kennisbronnen voor MKB
- Innovatie in de dienstensector en
- Kennisbeleid van de overheid.

Daarnaast heeft de Raad zelf de onderwerpen 'Matching van onderzoekssubsidies' en 'Bekostiging van universitair onderzoek' op het programma gezet. Ook is voor het eerst een adviesvraag van het ministerie van Verkeer en Waterstaat binnengekomen. Aan hen zal de AWT een advies over 'Logistieke innovatiecapaciteit' uitbrengen.

Bij de uitvoering van dit programma zal de Raad onverminderd investeren in de contacten met opdrachtgevers, de betrokkenheid van externen en de communicatie.

Aan de plannen voor 2004 zal het niet liggen. Daarom nu aan de slag!

J.F. Sistermans
Voorzitter AWT

dr. V.C.M. Timmerhuis
Secretaris AWT

